

ექვთიმეს სახელით ბერძნულ ხელნაწერში შემონახულია, აგრეთვე, რამდენიმე ბერძნული თხზულება, კერძოდ: აუარებდითი, ტროპარი, დიდება, აკოლუთია, ღვთისმშობლის იკოსი, კანონები და ლოცვები (192, II, ხელნაწერი 4650). ამ თხზულებათა ბერძნული ტექსტი ჯერჯერობით სპეციალური შესწავლის საგანი არ გამხდარა (20, გვ. 82, 89).

IV. ძველმეოფნე ბერძნული თხზულებანი

ხეშოთ დასახელებულ ათონის მთის ბერძნულ ხელნაწერთა კატალოგში ზოგიერთი მწერალი იწოდება „*ἱεραὶ*“-დ. მაგალითად: „*Δαμασκίου ἱεραίου*“ მ. კახაძე თვლის, რომ ტერმინი „*ἱεραὶ*“ აშკარად ნიშნავს იბერიელს. ამის საფუძველზე იგი ასახელებს რამდენიმე ქართველ მწერალს და მათ მიერ ბერძნულად დაწერილ თხზულებებს (20, გვ. 92 — 95):

1. დამიანე ივერიელი. ამ მწერალს გადაუკახმავს პეტრეს და ათანასეს „ცხოვრებანი“ (192, II, ხელნაწ. 5786). ამ ორ მოღვაწეთაგან ათანასე დედით ქართველი იყო. მას დიდი ღვაწლი მიუძღვის ქართველ ბერთა ათონზე დამკვიდრებაში.

2. დანიელ ივერიელი. მას დაუწერია „სწავლანი უფროს მონაზონთადმი“ (192, I, ხელნ. 3781) და უთარგმნია „ხარლამპის მარტილობა“ (192, I, 3757).

3. იერეთეოს ივერიელი. იერეთეოსს დაუწერია პორტაიტის ღვთისმშობლის კანონები, აკოლუთია და 22 სასწაული; ანბანზე გაუწყვია წმინდა გიორგის იკოსები და უთარგმნია ეფრემ ასურის სიტყვები და შესხმანი (192, I, ხელნ. 334; 192, II, ხელნ. 4618).

4. ნეოფიტე ივერიელი. ნეოფიტეს სახელით ჩვენამდე მრავალი ნაწარმოებია მოღწეული, კერძოდ: კანონი და მოსახსენებელი პორტაიტის ღვთისმშობლის ხატისა, შვიდთა ბრძენთა და მათ თანა აღრიცხული თქმანი, სწავლანი, პომილიების ნაწყვეტები და საგალობელი (192, II, ხელნ.: 4531, 4713, 4739, 4770).

გარდა დასახელებული მწერლებისა, მ. კახაძეს ათონის ბერძნულ ხელნაწერებში მოხსენებულ მწერალთაგან ქართველებად მიაჩნია (20, გვ. 92-94): გაბრიელ ხუცეს-მონაზონი. ავტორი „საკითხავთა განწესებისა მონასტერსა და ეკლესიებში“ (192, II, ხელნ. 4611); გერასიმე მონაზონი. მას დაუწერია „კანონი პორტაიტის ყოვლად წმიდა ღვთისმშობელის ხატისა“ (192, II, 4870); თეოკლიტე. თეოკლიტეს, რომელიც ივერთა მონასტრის

უფროსი და დომესტიკი იყო, დაუწერია „სიტყუაჲ გამომაჩინებელი წმიდისა პროსკომიდისა, წმიდა არტუსისა“ და „უფლისა იოსაფის მიმართ“ (192, II, 4523).

პეტრიწონის მონასტრის წესდება

1083 წელს ბიზანტიის იმპერიის განაპირა რაიონში, ბულგარეთში როდოპის ხეობის ქედის ჩრდილო კალთაზე, მდინარე ასენი-ცას მარჯვენა მხარეს, ქ. ფილიპოპოლის (პლოვდივის) მახლობლად, დღევანდელ სოფელ ბაჩკოვოს ტერიტორიაზე ქართველებს აუშენებიათ მონასტერი, რომელიც პეტრიწონის საგანის სახელითაა ცნობილი (ძველად აქ მდებარეობდა სოფელი პეტრიწონი). პეტრიწონის საგანე აუშენებია XI საუკუნის ცნობილ მოღვაწეს, ბიზანტიის კეისრის ალექსი კომნენოსის კარზე გაძლიერებულ თავადს, დასავლეთის ჯარების დომესტიკოსს (მთავარსარდალს) გრიგოლ ბაკურიანისძეს. თავისი საკუთარი და თავისი ძმის აბასის ძვალითა სამუდამო განსასვენებლად განკუთვნილი პეტრიწონის მონასტერი გრიგოლს მხოლოდ და მხოლოდ ქართველთათვის აუგია და უზრუნველუყვია იგი უძრავი და მოძრავი ქონებით. კერძოდ გრიგოლს თავისი პირადი მამულიდან პეტრიწონის მონასტრისათვის შეუწირავს თვით სოფელი პეტრიწონი თავისი მიწებით, აგარაკები: იანოვა, ბაჩკოვო, დობროლინგი, დობროსტანი, ბურსეოსი, ლალკუვა; სოფელი სტენიმახი ორი ციხითა და აგარაკებით: ლიპიწონი, წმ. ბარბალე, წმ. ნიკოლოზი, წმ. ილია, წმ. გიორგი თავიანთი მამულებითა და საძოვრებით და კიდევ სხვა მრავალი ციხე, სოფელი, აგარაკი თუ ძვირფასეულობა.

მონასტერი კინოვალური იყო; იგი არ ემორჩილებოდა არც ერთ ადგილობრივ საეკლესიო და საერისკაცო ხელისუფალს.

პეტრიწონის მონასტერთან დაარსებული იყო სემინარია, სადაც სწავლა ქართულ ენაზე წარმოებდა. ამ სემინარიასა და ამ მონასტერს უკავშირებს ქართული ტრადიცია ცნობილი ქართველი ფილოსოფოსის იოანე პეტრიწის და ქართულ ფილოსოფიაში სპეციალური სკოლის, პეტრიწონული სკოლის, სახელს.

გრიგოლ ბაკურიანისძე ტაოელი დიდებული იყო. მას მამა ადრე გარდაეცვალა. დედამისს მთელი ქონება ქალიშვილებისათვის მზითვებში გაუტანებია, ხოლო მცირეწლოვანი გრიგოლი და მისი ძმა გაჭირვებაში გაძოზრილან (72, გვ. 90). ძმებს თავიანთი ბედი უძებნიათ ბიზანტიის სამეფო კარზე. აბასი მაგისტრი გამხდარა, მაგუძებნიათ ბიზანტიის სამეფო კარზე. აბასი მაგისტრი გამხდარა, მაგრამ 1083 წლისათვის, როცა გრიგოლი მონასტერს აშენებდა, იგი უკვე გარდაცვლილი იყო. გრიგოლი ბედს ეძიებდა საქართველოში, უკვე გარდაცვლილი იყო. გრიგოლი ბედს ეძიებდა საქართველოში, სომხეთსა და სირიაში. ბოლოს იგი დაწინაურებულა ბიზანტიის სამეფო კარზე. იმპერატორის მიხეილ დუქას (1071-1078) და ნიკიფორ-

რე ბოტანიატეს (1078 — 1081) დროს ის იყო ქალაქ ყარსის დუკად სომხეთში, არზრუმსა და მაკედონიის სმოლენაში. ამ დროს გრიგოლი გამოცხადებულა საქართველოს მეფის გიორგი მეორის (1072 — 1089) წინაშე, როცა გიორგი მეფე ტაოში, ბანას, თავის მამულში ისვენებდა და მიუტია მისთვის „კარის ციხე-ქალაქი და მისი მიმდგომი ქუეყანა“. დავით აღმაშენებლის ისტორიკოსი წერს: „და წარვიდა მეფე გიორგი მამულსა თჳსსა ტაოს, და მოვიდა ბანას. ხოლო მუნ მოვიდა წინაშე მათსა ზორვარი აღმოსავლისა გრიგოლ ბაკურიანისძე, რომელსა ჰქონდეს ოლთისნი, და კარნუ-ქალაქი, და კარი, და დიდად განიხარეს და განისუენეს; და მოსცა გიორგი მეფესა კარის ციხე-ქალაქი და მისი მიმდგომი ქუეყანა და განიყარნეს“ (99 ა, გვ. 318). აქედან იგი იმპერატორ ალექსი კომნენოსს (1081 — 1118), რომლის გამეფებასაც გრიგოლმა დიდად შეუწყო ხელი, 1081 წელს დაუნიშნავს „დასავლეთის დომესტიკად“, ანუ ბიზანტიის არმიის მთავარსარდლად იმპერიის ევროპულ საზღვრებზე¹.

საკუთარი მოწმობით გრიგოლს უმსახურია ყარსში, თეოდოსიუპოლში, შესაძლებელია ზმოლენის თემშიც, სომხეთში, იბერიასა და სირიაში. მამულები კი ჰქონია: ანისის მხარეში, ტაოს მხარეში, არმენიკთა თემში, მოსინოპოლში, ფილიპოპოლში, ახრიდონში, სოფელ სიკონში და სოფელ ხარბეტიკიონში, ვოლერონში (72, გვ. 84). გრიგოლი ერთგულად ასრულებდა თავის მოვალეობას და 1086 წელს გმირულად დაიღუპა პეჩენეგებთან ბრძოლაში ველჩატოვოს მახლობლად (23, გვ. 105). ბიზანტიელი მემკვიდრე ანა კომნენე ასე აგვიწერს გრიგოლის დაღუპვას: „...დომესტიკოსი გაშმაგებით იბრძოდა. მტრის წინააღმდეგ ძლიერი მხედრული შემართების დროს მუხას დაეჯახა და იქვე სული დალია“ (Alexiades, VI, 14). ალექსი კომნენოს-

¹ ალბათ, სწორედ იმის გამო, რომ გრიგოლ ბაკურიანისძე ბიზანტიის სამეფო კარზე სომხეთიდან მოვიდა, მას სომეხად თვლიდა ანა კომნენე (Alexiades, lib. II, 4). ამან, თავის მხრივ, შეცდომაში შეიყვანა ნ. მარიც, რომელიც, ხედავდა რა, რომ ანა კომნენეს აზრით, ეს სომეხი მოღვაწე უდიდეს ქართულ პატრიოტიზმს ამჟღავნებს ქართველთათვის მონასტრის აშენებით და ამ მონასტრისათვის ქართულ ენაზე დაწერილი წესდებით, მას თვლიდა გაქართველებულ ქალკელონიტად. (142 ა, გვ. 17 — 24). სავსებით სწორია „ალექსიადის“ რუსი მთარგმნელი და ბიზანტინისტი ი. ლუბარსკი, როცა ანა კომნენეს ამ ცნობას შეცდომად თვლის და კომენტარებში წერს: „Григорий Бакуриани — в будущем великий domestic и севаст. Анна ошибочно называет его армянином. На самом деле Бакуриани происходил из знатного грузинского рода“ (141 ა, გვ. 465).

მა მწარედ დაიტირა საყვარელი მხედართმთავარი (72 ა, გვ. 87—88; 64 ა).

გრიგოლ ბაკურიანისძე ეროვნებით ქართველი, იბერიელი იყო. ამის შესახებ გარკვევით წერს თვითონ გრიგოლი მის მიერ დაწერილ მონასტრის წესდებაში: ეს მონასტერი „აღვაშენე მე გრიგოლმა, ღვთის ნებით სევსტოსმა და მთელი დასავლეთის დომესტიკოსმა, ღვიძლმა შვილმა ნეტარი ბაკურიანისა, ბრწყინვალე ერისთავთ-ერისთავისა, რომელიც წარმოშობით ვარ იბერთა უბრწყინვალესი გვარიდან“ (72, გვ. 98—99)¹. რომ იგი ქართველია, ეს აზრი თავიდან ბოლომდე გასდევს მის მიერ დაწერილ პეტრიწონის წესდებას:

წესდების ერთ ადგილას, სადაც გრიგოლ ბაკურიანისძე კრძალავს ბერძნების მონასტერში მიღებას, წერს: „...ბერძნები მოძალადენი არიან, უბირონი და ანგარნი, და მონასტერს რამე გაჭირებას და ვნებას შეამთხვევენ, ან ისეთ ვინმეს, მოწინააღმდეგეს, დააყენებენ ადგილზე, რომელიც შეეცდება იქ გაბატონდეს, ან მამასახლისობა მიითვისოს, ან სხვა რაიმე დაწყევლილი საბაბით მონასტერი მიიჩემოს, რაც ჩვენ ხშირად გვინახავს მათგან ჩადენილი ჩვენი ტომის გულუბრყვილობისა და გულმართლობის წყალობით“ (72, გვ. 218 — 219). ეჭვი არაა, რომ ამ უკანასკნელ სიტყვებში ათონის ქართველთა მონასტრის ქართველი ბერების მწარე გამოცდილება იგულისხმება.

წესდების ქართულ რედაქციაში იკითხება: „ამისთვის დაიწერა ბერძნულად და ქართულად (რამეთუ მონაზონნი მონასტრისა ჩემისანი გუარად) ქართველნი არიან და არა იციან ბერძული წარკითხვად და ჯერ არს, რამათა ქართულად წერილსა აღმოიკითხვიდენ“ (214, გვ. 80, 15-19).

წესდების ბერძნულ რედაქციაში ერთ ადგილას გრიგოლ ბაკურიანისძე წერს: „...ვინაიდან ქართველები (Ἰβηρες) ვართ და ყოველგვარი მხედრული ცხოვრება გამოვლილი გვაქვს და ცხოვრების ჭირვეული გამოცდილება გვაქვს“ (72, გვ. 100—101). შესაბამისი ადგილი წესდების ქართულ რედაქციაში იკითხება: „ვინაშთგან ქართველნი ვართ ნათესავით მკნენი და მკედრობითა აღზრდილნი მარადის ჭირვეულსა ცხოვრებასა ჩუჭულნი“ (214, გვ. 5, 23 — 25).

¹ პეტრიწონის წესდების ბერძნული რედაქციის ტექსტს ყველა შემთხვევაში ვამოწმებთ პროფესორ სიმონ ყაუხჩიშვილის მიერ შესრულებული სიტყვა-სიტყვით თარგმანით.

გრიგოლის ქართველობით თუ შეიძლება აიხსნას ის დიდი პატრიოტიზმი, რაც მას პეტრიწონის მონასტრის აგებით გამოუმჟღავნებია: გრიგოლ ბაკურიანისძე შორეულ ბულგარეთში აგებს ბრწყინვალე ქართულ მონასტერს, რომელსაც უძღვნის უდიდეს ქონებას. მას მონასტერი თავისი და მისი ძმის აბასის ძეგლების სამუდამო განსასვენებლად აქვს განკუთვნილი. გრიგოლ ბაკურიანისძეს სურს, რომ მონასტერში წირვა-ლოცვა მხოლოდ ქართულ ენაზე წარმოებდეს, ხოლო მონასტერთან დაარსებულ სემინარიაში სწავლება მხოლოდ ქართულ ენაზე იყოს, მონასტერში მხოლოდ ქართველები იქნენ მიღებული და მათ გვერდით ადგილი არ ჰქონდეს არც ერთ ბერძენს (ერთი საქმისწარმოებლის გამოკლებით) და ქართული ენის უცოდინარ არც ერთ სხვა ეროვნების წარმომადგენელს. ძნელი წარმოსადგენია, რომ ბიზანტიის ბრწყინვალე იმპერიის დიდ მთავარსარდალს საკუთარ ძეგლებზე საუკუნოდ მხოლოდ ქართული გალობა მოსურვებოდა, თუ იგი ეროვნებით ქართველი არ იყო.

ამიტომაც, რომ პეტრიწონის მონასტერში დღესაც მტკიცეა დაცული ტრადიცია, რომ ამ მონასტრის ამშენებლები ძმები გრიგოლ და აბას ბაკურიანისძეები ეროვნებით ქართველები იყვნენ. მონასტრის შესასვლელის კედელზე მარმარილოს დაფებია მიკრული. მათზე ბულგარული, რუსული, ინგლისური, გერმანული და ფრანგული წარწერებია, რომლებიც შეიცავენ მოკლე ცნობებს მონასტრის შესახებ. ამ წარწერებში გარკვევით იკითხება, რომ ბაჩკოვოს მონასტერი (პეტრიწონის მონასტერს დღეს ბაჩკოვოს მონასტერი ეწოდება) დაარსებულია ქართველი ძმების — გრიგოლ და აბას ბაკურიანების მიერ 1083 წელს (64ა). საზოგადოდ მონასტერში ქართველთა კვალი დღესაც წარუშლელი და ნათლად დაცულია (7ა; 64ა; 189ა).

გრიგოლ ბაკურიანისძეს თავისი მონასტრისათვის 1084 წელს დაუწერია ტიპიკონი ანუ წესდება, რომელიც შეუდგენია კონსტანტინეპოლის ერთ-ერთი, ვინმე ყოვლადწმიდის მიერ აშენებული მონასტრის ტიპიკონის მიხედვით (23, გვ. 105). ტიპიკონი თავიდანვე დაიწერა ორ ენაზე — ბერძნულსა და ქართულზე. ბერძნულზე იმიტომ, რომ იგი იყო ოფიციალური სახელმწიფო ენა და საბუთს სიმტკიცე მხოლოდ ამ ენაზე ექნებოდა. ამიტომაც სწორედ ბერძნული რედაქციაა ხელმოწერილი და ბეჭედდასმული გრიგოლ ბაკურიანისძის მიერ. ბერძნული ტექსტი ორ ცალად დაწერილა. ერთი ცალი კონსტანტინეპოლში გაგზავნილა არქივში შესანახად. მეორე, ალბათ, მონასტერში ინახებოდა. ქართულ ენაზე ტექსტის დაწერა იმითაა დასაბუთებული, რომ მონასტრის მკვიდრნი ქართველები არიან და

სხვა ენა არ იციან¹. ს. ყაუხჩიშვილის აზრით, ქართული და ბერძნული რედაქციების მიმართების შესწავლის დღევანდელ დონეზე არ შეიძლება გადაჭრით ითქვას, „თუ რომელი რედაქციაა პირველდანი, მაგრამ a priori შეუძლებელია არ დავუშვათ, რომ ჯერ დაიწერა ერთი მათგანი“ (72, გვ. 273; 119ა, გვ. 279).

პროფესორ სიმონ ყაუხჩიშვილის თქმით „პეტრიწონის წესდება“ „მეთერთმეტე საუკუნის ბრწყინვალე ძეგლთა რიცხვს მიეკუთვნება“ (72, გვ. 83). წესდება 33 ძირითადი და რამდენიმე დამატებითი თავისაგან შედგება. ყველა თავს ცალკე სათაური აქვს. პირველ თავში საუბარია პეტრიწონის მონასტრის დაარსების მიზანზე და იმ ამოცანებზე, რასაც ამ მონასტრის მოღვაწეებს უსახავს კტიტორი. მეორე თავში საუბარია იმის შესახებ, თუ რა შესაწირავნი შესწირეს მონასტერს გრიგოლისა და აბასის პირადი ქონებიდან. შემდეგ საუბარია იმაზე, რომ ამ ბოძებულ მამულებს ათავისუფლებენ ყოველგვარი გადასახადისაგან. შემდეგ თავებში განსაზღვრულია მონასტრის ბერებისა და სემინარიის მოსწავლეთა რიცხვი. დადგენილია საგანის თანამდებობის პირები. გრიგოლი სასტიკად კრძალავს ყოველგვარ ბოროტმოქმედებას სავანეში. შემდეგ დაწვრილებითაა საუბარი საგანის მამულების მოვლაზე. საგანგებო თავებშია განხილული ბერების ყოფა-ცხოვრება, მათთვის განწესებული ულუფა, სტუმართა მიღების წესები. სპეციალურადაა განსაზღვრული მონასტერში ბერძენი ბერების მიღების საკითხი, დეტალურადაა მსჯელობა სემინარიაში მეცადინეობაზე, მასწავლებელთა გასამრჯელოზე და მოსწავლეთა კვებაზე. წესდებაში საგანგებოდაა გამახვილებული ყურადღება მოხუცთა და სნეულთა მოვლა-პატრონობაზე. აქვეა მოხსენებული, რომ გრიგოლს სამი სასტუმრო აუგია მონასტრის მამულში და დეტალურადაა მითითებული მათი მოვლის წესები. წესდებაშივეა გაბნეული ცნობები გრიგოლის პიროვნების შესახებ და ჩამოთვლილია ის დოკუმენტები, რომლებითაც მტკიცდება, რომ მონასტრისეული მამულები ნამდვილად გრიგოლს ეკუთვნოდა. წესდებას ბოლოს მოყვანილია სია იმ ნივთებისა და განძეულობისა, რომლებიც გრიგოლ ბაკურიანისძემ შესწირა სავანეს.

¹ წესდების ქართულ რედაქციაში წერია: „დაიწერა წერილთა ბერძნულითა და ქართულითა“ (214, გვ. 79 — 80). ბერძნულ რედაქციაში კი იკითხება: „დაიწერა ბერძნულად, ქართულად და სომხურად“ (72, გვ. 254 — 255). ეს განსხვავება ბერძნულ და ქართულ რედაქციათა შორის სპეციალურად შეისწავლა პროფესორმა სიმონ ყაუხჩიშვილმა. მისი დასკვნით, ბერძნული ტექსტის ცნობა ტიპიკონის სომხურად დაწერის შესახებ შემდეგდროინდელი ჩანართია (72, გვ. 273 — 276).

პირველად პეტრიწონის წესდების შესახებ ცნობა 1887 წელს გამოაქვეყნა პ. ბეზობრაზოვმა. შემდეგში 1888 წელს გიორგი მთესოსის მიერ გამოქვეყნდა ამ წესდების ტექსტის ახალბერძნული თარგმანი, ხოლო 1904 წელს ლუი პტიმ გამოაქვეყნა წესდების ძველბერძნული ტექსტი. 1954 წელს მ. თარხნიშვილმა გამოსცა პეტრიწონის წესდების ძველ-ქართული რედაქცია. მანვე მიუთითა, რომ კუნძულ ქიოსზე მოიპოვება ქართული რედაქციის სხვა ნუსხა. მართლაც, კუნძულ ქიოსის კორაის სახელობის ბიბლიოთეკის №1598 ხელნაწერში აღმოჩნდა პეტრიწონის წესდების როგორც ქართული, ასევე ბერძნული რედაქცია. ეს უკანასკნელი ქართული თარგმანითა და სპეციალური გამოკვლევით გამოაქვეყნა სიმ. ყაუხჩიშვილმა. ამ გამოცემას ძალზე მნიშვნელოვანი კონიექტურები შეაქვს პტიმის გამოქვეყნებულ ტექსტში (72, გვ. 90-93. 119ა, გვ. 279). ესაა პეტრიწონის წესდების ბერძნული ტექსტის პირველი ნამდვილი მეცნიერული გამოცემა; რამდენადაც იგი, განსხვავებით ლუი პტიმის გამოცემისაგან, ეყრდნობა არა გვიანდელ, არამედ XII საუკუნის ნუსხას და გამოცემას თან ახლავს საგანგებო შესავალი, ბერძნულ ტექსტთან დაკავშირებული ფილოლოგიური ძიებანი, ლექსიკონი და საკუთარ სახელთა საძიებელი (64ა).

V. ეროვნებით ქართველი აზგორები ბიზანტიურ მწარლობაში (თეორიები და ჰიპოთეზები)

საქართველოს, ქართველ ხალხს ბიზანტიური ლიტერატურისათვის მიუცია რამდენიმე მოღვაწე, რომელთაც თვალსაჩინო ადგილი უჭირავთ ბიზანტიური კულტურის ისტორიაში. ამის თაობაზე თანამედროვე მეცნიერებაში წამოყენებულია რამდენიმე თეორია.

არეოპაგატიული წიგნების პრობლემა ქართულ მეცნიერებაში პოპულარულია ხუცუბოძე-პონიგმანის მოსაზრება იმის თაობაზე, რომ V საუკუნის ცნობილი ქართველი მოღვაწე პეტრე იბერი არის ავტორი დიონისე არეოპაგელის სახელით ცნობილი თეოლოგიური შრომებისა. საკითხი იმდენად მნიშვნელოვანია, რომ საჭიროდ მიგვაჩნია მისი ჩამოყალიბება-განვითარების ისტორიის შედარებით დაწვრილებით გადმოცემა (იხ. 13, გვ. 0159 — 0196; 66, გვ. 102 — 119).

პეტრე იბერი, რომელსაც ერისკაცობაში მურვანი ერქვა (სირიულ წყაროებში მას ეწოდება ნაბარეუგი), იყო ქართლის მეფის ბუზმარის შვილი. იგი დაიბადა დაახლოებით 411 წელს

420 წლიდან ბიზანტია-სპარსეთს შორის გამწვავებული პოლიტიკური ურთიერთობის გამო ბიზანტიის კეისარმა თეოდოსი II ქართლის მეფეს ერთგულების ნიშნად მძევლად მოსთხოვა ვაჟი. 12 წლის მურვანი ბიზანტიაში გაგზავნეს. კეისარი ახალგაზრდა მურვანს დიდი პატივით ზრდიდა. ქართლის უფლისწულის აღზრდას ხელმძღვანელობდა თვით დედოფალი ევდოკია, დიდად განათლებული, მწიგნობარი და პოეტი ქალი. ქართველ უფლისწულს დიდი ნიჭი გამოუჩვენებია. იგი უსმენდა იმ დროს ცნობილ ფილოსოფოსებსა და სწავლულებს და მალე თავისი ცოდნის სიღრმით სამეფო კარზე საყოველთაო ყურადღება მიიპყრო. მურვანს თანამდებობაც მიუღია. ამ პერიოდში კონსტანტინეპოლის სამეფო კარზე და მოწინავე სასულიერო წრეებში მიმდინარეობდა მძაფრი იდეოლოგიური ბრძოლა დიოფიზიტობასა და მონოფიზიტობას შორის. როგორც ჩანს, ქართველ უფლისწულს, თავისი რელიგიური მრწამსის გამო, საჭიროდ მიუჩნევია დაეტოვებინა დედაქალაქი. მართლაც, მან მის თანმხლებ ქართველ მოღვაწეებთან ერთად (მითრიდატე ლაზი და ზაქარია ქართველი) დატოვა სამეფო კარი და წავიდა სირიაში. მურვანი და მისი მოძღვარი მითრიდატე ლაზი იერუსალიმში აღიკვეცნენ ბერად. უფლისწულს პეტრე დაარქვეს, ხოლო მითრიდატეს — იოანე. 445 წელს პეტრეც და იოანეც აკურთხეს მღვდლად. პეტრემ და მისმა თანამოაზრეებმა შემოიარეს აღმოსავლეთი და ბოლოს დამკვიდრდნენ სირიაში ქალაქ მაიუმში (ქ. ღაზის მახლობლად). 451 წელს ქალკედონის საეკლესიო კრებაზე დიოფიზიტებმა გამარჯვება მოიპოვეს. მაგრამ აღმოსავლეთი, კერძოდ, სირია, პალესტინა და ეგვიპტე წინ აღუდგა ქალკედონის კრების გადაწყვეტილებებს. აღმოსავლეთში მონოფიზიტთა მოძრაობას სათავეში ჩაუდგა ეგვიპტელი საეკლესიო მოღვაწე თეოდოსი, რომელმაც გააძევა იერუსალიმის პატრიარქი დიოფიზიტი იუვენალი და თვითონ დაიკავა მისი თანამდებობა. თეოდოსიმ 452 წელს პეტრე იბერიელი დანიშნა მაიუმის ეპისკოპოსად. მალე დიოფიზიტი იუვენალი ბიზანტიის სამეფო ლაშქრის თანხლებით დაბრუნდა იერუსალიმში თავის თანამდებობაზე და მკაცრი რეპრესიებით გაუსწორდა ყველა მის მოწინააღმდეგეს. გააძევა თეოდოსის დანიშნული ყველა ეპისკოპოსი, მხოლოდ პეტრეს ვერ შეეხო. როგორც წყაროები გვამცნობენ, ამ უკანასკნელს მფარველობდა დედოფალი პულხერია. საფიქრებელია, რომ დიოფიზიტები იძულებული იყვნენ პეტრეს ავტორიტეტისათვის გაეწიათ ანგარიში.

პეტრეს სახელი ძალზე პოპულარული გახდა აღმოსავლეთში. იგი თავის თანამედროვეობას მხოლოდ პრაქტიკული საქმიანობით არ